

Jordbruksverkets yttrande över betänkandet Stärkt konstitutionell beredskap (SOU 2023:75)

Ert dnr Ju2023/02742.

Jordbruksverket har ombetts att yttra sig över betänkandet Stärkt konstitutionell beredskap (SOU 2023:75).

Inledningsvis tillstyrker Jordbruksverket förslaget i de delar som gäller

- var och hur riksdagen får sammanträda,
- riksdagens krigsdelegation,
- huruvida tillämpningsområdet för regeringsformens bestämmelser om krig och krigsfara är ändamålsenligt utformat, samt
- riksdagens möjligheter under allvarliga fredstida kriser att dels bemyndiga regeringen att besluta föreskrifter inom det obligatoriska lagområdet, dels fatta beslut vid exceptionella förhållanden om att regeringen ska kunna meddela föreskrifter utan riksdagens bemyndigande.

Därutöver föreslår kommittén att regeringen själv, när det råder exceptionella omständigheter under en allvarlig fredstida kris, ska kunna besluta att aktivera sin rätt att meddela föreskrifter utan riksdagens bemyndigande. Detta föreslås kunna ske när riksdagens aktiveringsbeslut inte kan inväntas. Här vill Jordbruksverket anföra följande.

Precis som kommittén redogör för, ligger det starka motstående intressen i vågskålarna. Å ena sidan har erfarenheterna visat att föreskrifter kan behöva beslutas snabbt för att landet ska kunna styras optimalt under en pågående fredstida kris. Å andra sidan är det av största vikt att vi värnar om vår demokrati, där bland annat det parlamentariska styrelseskicket är av grundläggande betydelse.

Vi anser att kommittén har redogjort för relevanta frågeställningar och gjort en god genomlysning av förslagets olika aspekter. Kommittén föreslår flera skyddsmekanismer som ska omgärda regeringens befogenhet att besluta om sin egen utökade föreskriftsrätt. Det handlar t.ex. om ärendets beredning, tidsbegränsning av föreskrifterna och krav på riksdagens hantering. Vi bedömer att de föreslagna skyddsmekanismerna är tillräckliga för att intresset av en effektiv krishantering ska överväga riskerna.

Kommittén påpekar att riksdagen därutöver har sin vanliga möjlighet att avsätta regeringen och att en förordning dessutom alltid kan upphävas genom lag. Enligt vår bedömning är det mindre sannolikt att riksdagen, i synnerhet under en pågående allvarlig kris, skulle välja att avsätta regeringen. Vår uppfattning är vidare att det vore vanskligt att förlita sig på det faktum att en förordning alltid kan upphävas genom lag, eftersom själva problematiken bakom förslaget är den tidsåtgång som krävs för att besluta lagar i vanlig ordning. Risken är att en förordningsbestämmelse hinner få skadliga effekter innan den kan bli upphävd genom de ordinarie processerna.

Jordbruksverkets slutsats är följande. Om regeringen ska kunna fatta beslut om att aktivera sin egen utökade föreskriftsrätt, bör den möjligheten kombineras med de föreslagna begränsningarna och kontrollåtgärderna. Mot den bakgrunden tillstyrker vi förslaget.

I detta ärende har generaldirektören Christina Nordin beslutat. Charlotta Dahlberg har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Ida Lindblad Hammar, Olof Johansson, Nils Arin och Jacob Landsjö deltagit.

Christina Nordin

Charlotta Dahlberg

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet